

Zástupci VHÚ Praha vystoupili na 23. mezinárodní konferenci Světové asociace orální historie (IOHA) na Jagellonské univerzitě v polském Krakově - „Re-Thinking Oral History“

30.9.2025 - Pavel Stehlík | Vojenský historický ústav Praha

Na druhé nejstarší střeoevropské univerzitě v polském Krakově se ve dnech 16. - 19. 9. 2025 konala 23. mezinárodní konference Světové asociace orální historie IOHA (International Oral History Association). Za VHÚ Praha na konferenci přednesli své příspěvky pracovníci Odboru monitoringu novodobých operací AČR a zahraničních aktivit Mgr. Michal Louč, mjr. Mgr. Pavel Stehlík a Mgr. Lucie Felcan Rajlová, Ph.D., DiS.

V moderních prostorách Auditoria Maxima Jagellonské univerzity zaznělo na konferenci přibližně čtyři sta příspěvků, které přednesli historičky a historici z padesáti zemí světa využívající ve svých výzkumech metodu orální historie.

VHÚ Praha realizuje orálněhistorický výzkum od roku 2017 a to v rámci výzkumného projektu . Cílem je komplexní výzkum zaměřený na novodobé válečné veterány účastnících se zahraničních operací od roku 1990 do současnosti. Projekt se věnuje dějinám vojenských misí a zachycuje každodenní život českých vojáků v zahraničních operacích.

Přednesení příspěvků pracovníky VHÚ Praha na této prestižní konferenci mělo za cíl prezentovat průběžné výsledky orálněhistorického výzkumu v rámci zmíněného projektu. Jednotlivá vystoupení pro odbornou veřejnost navázala na předchozí konferenční výjezdy po ČR i do zahraničí: V. Mezinárodní konference České asociace orální historie v Brně (2017), XVI. Mezinárodní setkání historiků a příznivců orální historie na hradě Sovinec (2017), XX. International Oral History Association Conference v Jyväskylä ve Finsku (2018), VI. Mezinárodní konference České asociace orální historie v Olomouci (2019) a 9. Mezinárodní konference COHA v Hradci Králové (2024).

První příspěvek za VHÚ Praha přednesl v Krakově Mgr. Michal Louč na téma Ve svém vystoupení představil jedno z dílčích témat projektu VHÚ Praha . Zaměřil se na roli armády při mimořádných událostech, jako jsou přírodní katastrofy, epidemie, požáry či povodně, a připomněl, že Ozbrojené síly České republiky jsou od roku 2001 součástí Integrovaného záchranného systému.

Zmínil, že výraznou pozornost si armáda získala například svou pomocí civilnímu obyvatelstvu při odstraňování následků povodní (1997, 2002, 2010), během pandemie COVID-19 či po tornádu na jižní Moravě v roce 2021. V některých případech se zapojila i do pomoci v zahraničí - při zemětřesení v Turecku (1999) a Pákistánu (2005) nebo při povodních ve Slovinsku (2023). Součástí projektu jsou také rozhovory se svědky starších událostí, například povodní z roku 1997, jejichž reflexe přispívají k poznání, jak tyto zkušenosti formovaly pozitivní obraz armády v období postsocialistické transformace. Pozornost je věnována i současným krizím, jako byla pandemie COVID-19 nebo povodně v České republice v roce 2024. Příspěvek se zabýval specifiky probíhajícího výzkumu a na závěr Mgr. Louč zdůraznil, že orální historie krizí, tedy událostí s krátkým časovým odstupem od jejich průběhu nabízí nové pohledy na způsoby, jakými je společnost reflektuje.

V panelu nejprve vystoupil mjr. Mgr. Pavel Stehlík s příspěvkem

Mjr. Pavel Stehlík ve svém příspěvku nejprve nastínil vývoj vojenské přítomnosti NATO ve východní části Aliance. Připomněl, že nezákonná anexe Krymu Ruskem v roce 2014 a následná totální invaze na Ukrajinu v roce 2022 zásadně proměnily bezpečnostní prostředí v Evropě. V reakci na tuto novou realitu se vojenská přítomnost NATO stala klíčovým prvkem posíleného odstrašování a obrany. Současná podoba alianční zesílené předsunuté přítomnosti (eFP) byla definována na summitech NATO ve Varšavě (2016) a Madridu (2022) a má podobu mnohonárodních bojových skupin působících v Estonsku, Litvě, Lotyšsku, Polsku, Slovensku, Maďarsku, Rumunsku a Bulharsku. Česká armáda je jejich nedílnou součástí – její jednotky působí v Litvě, Lotyšsku a na Slovensku.

Následně se mjr. Stehlík zaměřil na samotný výzkum. Jádrem jeho zájmu bylo operační nasazení vojáků: co dělali, čemu čelili, co prožívali a jak své zkušenosti reflektovali – ať už v souvislosti s válkou na Ukrajině, misí eFP nebo vnímáním bezpečnostních hrozeb ze strany Ruska.

Cílem vystoupení bylo především představit praktické zkušenosti získané při plánování a realizaci terénních orálněhistorických výzkumů s českými vojáky nasazenými v mnohonárodních bojových uskupeních na Slovensku a v Litvě v letech 2024 a 2025.

Ve stejném panelu vystoupila také Mgr. Lucie Felcan Rajlová, Ph.D., DiS. se svým příspěvkem. Ve svém vystoupení se zaměřila na terapeutický potenciál orální historie v rozhovorech s příslušníky armády, kteří se účastnili zahraničních operací. Ukázala, že metoda orální historie může být přínosná nejen pro samotné vypravěče, ale také pro tazatele, kteří se setkávají s traumatickými vzpomínkami a náročnými emocemi. Její výzkum sleduje, do jaké míry rozhovory umožňují transformaci vojenských zkušeností, a zároveň zohledňuje reflexi tazatelů – jejich reakce na emoční zátěž a dopad, který má tento proces na jejich vlastní porozumění válce a traumatu. Výsledkem je komplexní pohled na to, jak může orální historie fungovat jako terapeutický nástroj pro obě strany a jak přispívá k hlubšímu porozumění traumatickým zážitkům.

Příspěvek vycházel z rozhovorů a zkušeností shromážděných v rámci projektu VHÚ Praha. Dr. Felcan Rajlová zdůraznila nutnost důsledného zohlednění etických aspektů práce s citlivými informacemi od vojenských profesionálů, především potřeby anonymity, opatrnosti a bezpečnosti. Vzhledem k psychickému zatížení, kterému vojáci čelí, je vytvoření bezpečného prostoru pro sdílení zkušeností nesmírně důležité. Takto vedený dialog může napomoci překonání traumatu a současně nabídnout cenný materiál pro hlubší pochopení psychologických a emocionálních dimenzí vojenské služby. V závěru svého vystoupení shrnula, že tento výzkum významně přispívá k lepšímu uchopení problematiky vojenských traumat a jejich zpracování.

Prezentace příslušníků Odboru monitoringu novodobých operací AČR a zahraničních aktivit VHÚ Praha vzbudila mezi odbornou vědeckou veřejností oprávněný zájem. Ten pramenil především z komplexního pojetí celého orálněhistorického projektu, z jeho systematickosti a originality v širším rámci dokumentace české vojenské historie, stejně jako z důrazu kladeného na etické aspekty zaznamenávání osobních příběhů našich vojáků.

Velkou pozornost si na konferenci získala vystoupení kolegyně z Ukrajiny, které představily orálněhistorické projekty reflektující probíhající válku. Zaměřily se především na problematiku válečných uprchlíků, mimo jiné i z oblasti Charkova.

Pracovníci VHÚ Praha během konference byli osloveni a navázali spolupráci a konzultovali praktické zkušenosti s nahráváním a archivací rozhovorů se zástupci Singapuru a Německa. Konkrétně šlo o paní Faith Leong a pana Kelvina Lou z Ministerstva obrany Singapuru (MINDEF), oddělení AM Records Policy and Plans, Knowledge Research and Archives Department, a dále o Dr. Svena

Deppische z Centra pro vojenskou historii a sociální vědy Bundeswehru (Zentrum für Militärgeschichte und Sozialwissenschaften der Bundeswehr).

Závěrem lze říci, že 23. mezinárodní konference Světové asociace orální historie v Krakově byla organizátorsky výborně zvládnutá a pro pracovníky VHÚ Praha představovala ve všech směrech mimořádně přínosnou zkušenost. Další, v pořadí 24. mezinárodní konference, se uskuteční v roce 2028 v Macau.

mjr. Pavel Stehlík

<https://www.vhu.cz/zastupci-vhu-praha-vystoupili-na-23-mezinarodni-konferenci-svetove-asociace-oralni-historie-ioha-na-jagelonnske-univerzite-v-polskem-krakove-re-thinking-oral-history>